

Aluehallintovirastojen tiedolla johtamisen kypsyystasoanalyysi osoitti selkeitä kehittämistarpeita; puutteita lähdettiin korjaamaan pala kerrallaan

Aluehallintovirastot aloittivat tiedolla johtamisen kehittämisen loppuvuodesta 2012. Alkuvaiheessa teetettiin tiedolla johtamisen kehitysvaiheanalyysi kypsyystasomallilla. Eri ulottuvuudet sijoitettiin kuudelle tasolle. Seitsemästä arviointiulottuvuudesta suurimman osan arvioitiin sijoittuvan 1. tasolle, osittain myös 2. ja 3. tasolle, korkein taso oli 6.

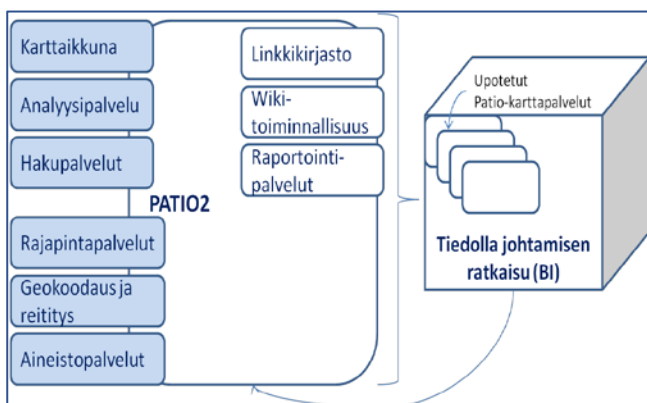
Puutteina todettiin ohjaustasolla mm., ettei strategisen tulossopimuksen mukainen seurantatieto tue aluehallintovirastojen ylimmän johdon päätöksentekoa ja ohjaustoimintaa. Puutteita oli tietosisällössä ja liian suuressa määrässä merkittävyydeltään eritasoista jäsentymätöntä tietoa. Taktisen ja operatiivisen johtamisen tasolla puutteena todettiin, että todellinen palvelutoiminnan tuottavuus- ja vaikuttavuustieto puuttuu eikä johdon tarvitsemaa tietoa esitetä informatiivisesti. Lisäksi todettiin, että muiden vastaavien toimintayksiköiden tuloksellisuustietoja ei ole saatavissa johdonmukaista ja jatkuvaa vertailuanalyysiä ja -kehittämistä (benchmarking) varten.

Patio-järjestelmän kehittäminen osaksi Tiedolla johtamisen kehittämistä

Peruspalvelujen arvioinnin kehittämissuunnitelman muistiossa (VM Hallinnon kehittäminen 8/2011) todettiin, että peruspalvelujen arvioinnin kehittämisessä on keskeistä käyttää uusia työkaluja tiedon jalostamiseen ja sähköiseen julkaisemiseen sekä yli organisaatorajojen tapahtuvan arviointitoiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi. Patio -tietojärjestelmän pitkäjänteisen kehittämisen kannalta todettiin olevan tarkoituksenmukaista pyrkiä luomaan siitä osa keskushallinnon päätöksentekojärjestelmää tukevaa tietotuotantoa siten, että se on osa myös aluehallintovirastojen arkipäivän tiedonhallintaa ja strategista suunnittelua.

Patio 2.0 projektisuunnitelman valmistelu aloitettiin Aluehallintovirastojen tietohallintoyksikön ja Pohjois-Suomen aluehallintoviraston yhteistyönä keväällä 2011. Tavoitteeksi asetettiin Patio 2.0 -järjestelmän tietotuotannon kehittäminen siten, että se palvelee Intranet-palveluna aluehallinnon arkipäivän johtamisen tietotarpeita ja strategista suunnittelua sekä keskushallinnon päätöksentekojärjestelmää. Samalla kaikki julkiset tietovarannot julkaistaan ”avoimen datan” periaatteiden mukaisesti Internetissä.

Patio 2.0 kehittäminen oli Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ja aluehallintovirastojen tietohallintoyksikön yhteistyössä toteuttaman kehittämishanke. Hanke jaettiin osin kuvassa esitetyllä tavalla.

Kuva 1. Patio osana aluehallintovirastojen Tiedolla johtamista

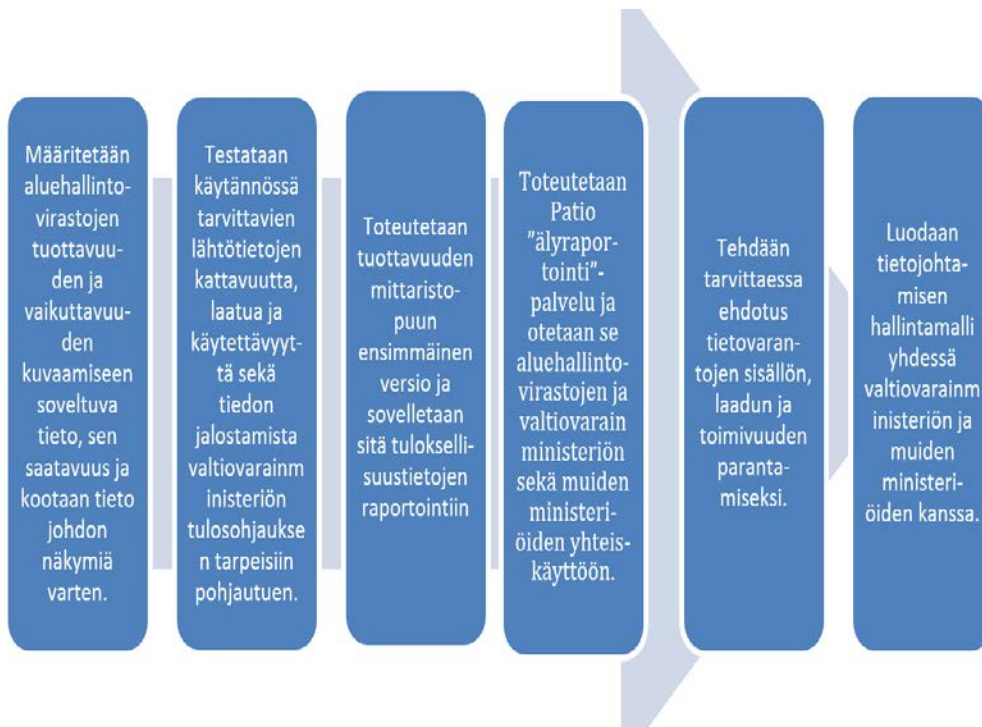
Maamittauslaitoksen paikkatiedon palvelu-alustaan lisättiin PATIO-2 projektin tarvitsemaa karttatoiminnallisuutta. Osa toiminnoista otettiin syksyllä 2013 tuotantokäyttöön Maanmittauslaitoksen paikkatietoikkunassa. Loput alkuperäisen kehittämissopimuksen mukaiset toiminnot tulivat käyttöön vuoden 2013 loppuun mennessä. Kaikki Karttaikkunaan kehitetyt toiminnallisuudet on kehitetty avoimella lähdekoodilla, joten kuka tahansa voi ottaa koodin käyttöönsä.

Karttaikkunassa voi avata taulukon, johon voi hakea tietoa mm. Sotkanetin kautta yli 2000 indikaattorista. Haun voi tehdä kirjoittamalla hakukenttään hakusana. Tilastotaulukkoon voi hakea tietoa sähköisten rajapintojen kautta myös muista tietokannoista ja omista tietovarannoista. Tilastotaulukon yläosassa näkyy indikaattorin keskiarvo, suurin arvo, pienin arvo, moodi, mediaani ja keskihajonta.

Valitsemalla tilastotaulukosta indikaattori (sarake) siitä syntyy automaattisesti teemakartta. Teemakartan luokittelutavan voi valita (luonnolliset luokat, tasavälit, kvantiili tai luokittelu käsin). Myös teemakartassa käytettävät värit voi valita värivalikosta. Väreissä on mahdollisuus valita myös käyttäkö kvantitatiivista, kvalitatiivista vai jakautuvaa värityksen muodostumista. Mahdollisuus muuttaa luokittelua mahdollistaa sekä valtakunnallisten että alueellisten karttojen tekemisen samassa näytössä saman tilastotaulukon perusteella. Suodatustoiminnon avulla voi helposti poimia esim. koko maan aineistosta tietyn/tietyt ehdot täyttävät kunnat. Suodatuksen tuloksen voi näyttää kartalla.

Patiosta lähdettiin kehittämään myös tuotantoalustaa

Aluehallintovirastojen tietohallintoyksikkö ja Pohjois-Suomen aluehallintovirasto päättivät 30.4.2014 yhdistää Aluehallintovirastojen tietohallinnon v. 2014 hankesalkussa olleet aluehallintovirastojen tietojohdamisen kehittämisprojektin ja Patio 2.0 -kehittämisprojektin. Projektin tehtäviksi määriteltiin;

Kuva 2. Pation ja tiedolla johtamisen kehittämisen eteneminen

Kehittämistyön tuloksena Patio -käyttöliittymässä on muokattava sähköinen raportointialusta. Se mahdollistaa helpon tavan tehdä raportteja hyvin erilaisiin tarpeisiin, myös johdon tietojohdamisessa

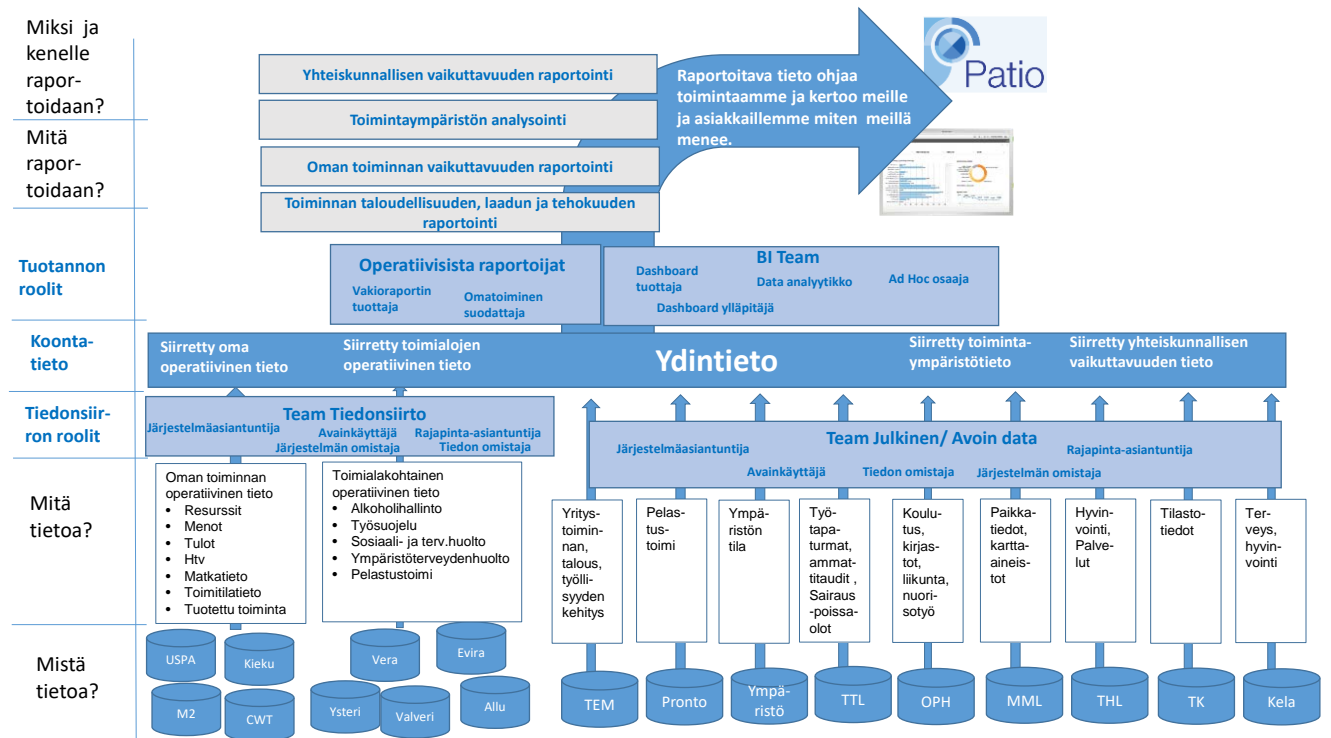
tarvitsemia raportteja. Raportit voivat olla laajoja katsauksia tai suppeita tilannekuvauksia. Otsikoita ja tekstikenttiä varten varataan alustalle sisältöikkuna, jossa voi kirjoittaa ja editoida tekstiä sekä tuoda siihen materiaalia myös leikepöydän kautta. Sähköiselle raporttialustalle tuotettava materiaali tallentuu siten, että sen voi ottaa julkaisualustalla osaksi muodostettavaa raporttia tai tietojenkatselua valintojen perusteella.

Vuonna 2016 pääpaino toiminta- ja taloustiedon visualisointiin ja raportointiin

Tässä kehittämisvaiheessa pääpaino oli tiedolla johtamisen prosessin kuvaamisessa ja johdon raporttien mallintaminen ja tuottaminen nykyaikaisilla raportointityökaluilla. Tiedon tuotannon hallintaa varten laadittiin kokonaiskuva tarvittavista tiedoista ja niiden lähteistä. Tavoitetilaksi asetetun mukaisesti aluehallintovirastoissa tiedolla johtaminen on kokonaisvaltainen ja jatkuva prosessi, jossa:

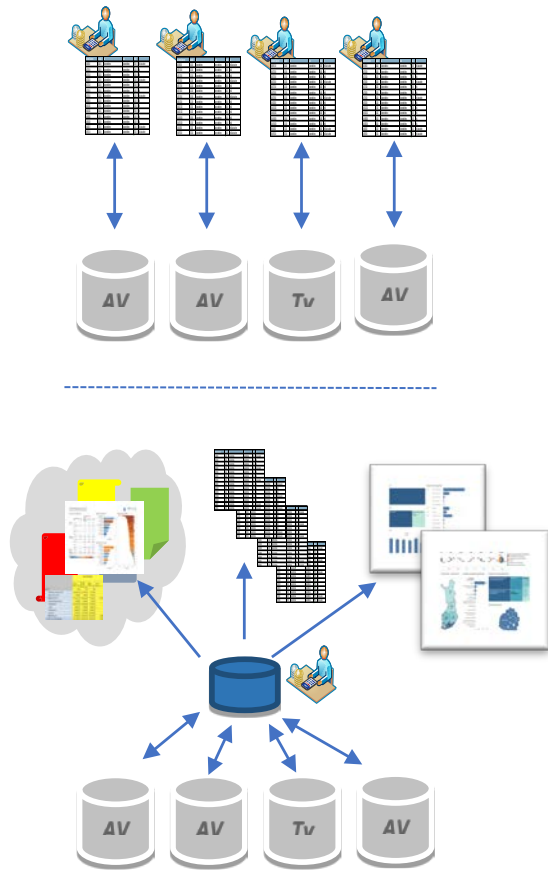
- Henkilöstö tallentaa toiminnassa syntyvän tiedon ohjeiden mukaisesti eri tietojärjestelmiin.
- Tietojärjestelmien toiminnasta vastaavat huolehtivat siitä, että tarvittava data on helposti ja pääsääntöisesti konekielisesti saatavissa rajaopintojen kautta.
- Operatiivisten järjestelmien toiminnasta vastaavat huolehtivat siitä, että järjestelmien sisäiset raportointitoiminnallisuudet mahdollistavat tiedon helpon käytettävyyden.
- BI-tiimi yhdistää, visualisoi ja analysoi dataa siten, että se kuvaa helpolla tavalla eri henkilöstöryhmillemme, toimintaamme ohjaaville ja johtaville tahoille sekä asiakkaillemme, kuinka tehokkaasti ja laadukkaasti me tuotamme tehtävämme olevat palvelut.
- Viraston johtoelimissä tietojen raportoinnista vastaavat huolehtivat, että visualisoitu ja analysoitu tieto käsitellään toimintaa johtavissa ja ohjaavissa ryhmissä siten, että tieto ohjaa toimintaamme ja sen resursointia sekä toimintamme kehittämistä.

Kehittämisessä lähdettiin hakemaan ratkaisua, jossa uusi tuotantotapa ja uudet analysointi- ja raportointivälineet mahdollistavat joustavan tavan tuottaa monipuolisesti visualisoitua johdon näkymiä eri aihealueista.

Kuva 3. Aluehallintovirastojen tiedolla johtamisen tieto; tarve ja lähteet

Uudessa toimintatavassa haluttiin luopua saman asian raportointiin tarvittavien tietojen moninkertaisesta poimimisesta ja erillisistä raportoinneista. Tarvittava tieto tavoiteltiin poimittavaksi keskitetysti ja siirrettäväksi tarpeen mukaan joko välivarastoon tai suoraan analysointityökaluun.

Kuva 4. Moninkertaisesta tietojen poiminnasta keskitettyyn ratkaisuun

Nyt toiminta- ja taloustietoja voidaan raportoida laajasti, vertailu mahdollistaen

Tiedon visualisointivälinettä valittaessa tutustuttiin ja koekäytettiin useita eri välineitä. Niiden todettiin perustoiminnoiltaan olevan melko samanlaisia. Sekä toiminnallisen tiedon raportointiin että LUOVA-muutoksen valmistautumisessa tarvittavaan dataan todettiin tarve päästä nopeasti käsiksi ilman ylimääräisiä kustannuksia ja laiteasennuksia. Siirtymäaika on lyhyt, joten välineen käytön opetteluun ei saanut kuluja paljon aikaa.

Vaatusmäärittelyn mukaan välineen tuli mahdollistaa helppo tapa hakea ilman rakennettuja integraatioita dataa eri lähteistä. Viraston operatiivisten järjestelmien omilla kysely- ja raportointitoiminnoilla voidaan tuottaa taulukoita, jotka ovat lähdejärjestelmän toiminnallisuuksilla muunnettavissa Excel-työkirjaksi. Tämän vuoksi valittavan välineen tulee mahdollistaa Excel-taulukoiden siirtäminen välineeseen.

Viraston tuleva BI-tiimi tulee raportoimaan johdon tarvitsemaa tietoa viraston ylimmälle ja toimialojen johtajille ja esimiehille. Valittavalla välineellä tuotettujen visualisointien laajemmän jakelun

mahdollistamiseksi välineen kautta tulee olla mahdollista (tiedon niin mahdollistaessa) jakaa sitä vapaasti ja helposti (esim. toimintaympäristöanalyysit).

Tuotantokäyttöön otetulla raportointivälineellä tietoja on mahdollista katsella interaktiivisesti. Raportointi kattaa lähes kaikki aluehallintovirastojen lupa- ja oikeusturvatehtävät sekä ohjaus- ja valvontatehtävät. Raportissa on 8 valittavissa välilehteä, jotka kuvaavat vireillä olevien asioiden määrää, tulleiden asioiden määriä ja ratkaistujen asioiden määriä. Raportissa voidaan myös vertailla vireillä olevien ja ratkaistujen asioiden käsittelyaikoja.

Toimintatietojen ohella johdon näkymiin on liitetty myös toimintamenojen ja -tulojen raportointi. Näkymissä toteumaa verrataan viime vuoden vastaavan ajanjakson tilanteeseen ja sisäiseen budjettiin.

Tiedon siirtoa eri järjestelmistä raportointivälineeseen hoitaa tällä hetkellä viisi henkilöä, raportteja voi edelleen jalostaa 20 henkilöä. Interaktiivisten raporttien jakelu menee tällä hetkellä aluehallintovirastojen ylijohtajille, vastuualuejohtajille ja esimiehille sekä virastojen ilmoitusten mukaan raportointia tekeville asiantuntijoille. Jakelussa on 70 henkilöä.

Johdon näkymät on laadittu siten, että samoissa näkymissä voi katsoa kaikkien aluehallintovirastojen tiedot yhteensä. Loppukäyttäjän tarpeiden mukaan voi porautua vastuualue- ja yksikkötasolle. Toiminto mahdollistaa aluehallintovirastojen ja vastuualueiden vertailun.

Työn alla tällä hetkellä

Raportoinnin sisältöä laajennetaan koko ajan kuvaamaan tarkemmin myös aluehallintovirastojen vastuualueiden substanssietoja hyödyntäen eri toimialojen omissa järjestelmissä kertyviä tietoja. Mukana ovat jo sosiaali- ja terveydenhuollon ratkaistujen valvonta-asioiden erittely siten, että raportista näkyy kantelujen ja muiden valvonta-asioiden taustalla olleet syyt, niiden kohdentuminen ja seuraamukset. Työsuojelun osalta raportointiin ollaan parhaillaan liittämässä työsuojelun tarkastustoiminnan tietoja. Opetus- ja kulttuuritoimen osalta tietosisältö laajentuu seuraavaksi valtionavustusprosesseissa kertyvän tiedon raportointiin.

- Tiedon tuottamisen automatisointi; tiedon siirron automatisointi lähdejärjestelmistä.
- Raporttien jakelun tehostaminen.
- Raporttien tietosisältöjen ja visualisoinnin edelleen kehittäminen.
- Toimintaympäristön kuvaus osaksi tiedolla johtamista.
- Väliraportin korvaava raportointi uudella välineellä; väliraportointiprosessin keventäminen.
- Toimintaympäristöanalyysi uudistetaan kiinteäksi osaksi tiedolla johtamista. Perinteisesti tuotettu Peruspalvelujen arvioinnin yhteydessä laajana.

Virastot mukana kehittämisessä

Raportoinnin sisältöjen määrittelyssä on säännöllisesti kuultu raportointia virastoissa eri rooleissa tarvitsevia johtajia, esimiehiä ja asiantuntijoita. Tiedonhallinnan ja raportoinnin kehittämiseen tarve oli tiedostettu monissa paikoissa ja hyvää määrittelyä kehittämisen pohjaksi oli hyvin tarjolla. Prosessiin liittyen mm. Pohjois-Suomen aluehallintovirastossa toteutettiin oma pilotti tiedolla johtamisen

kehittämiseksi. Itä-Suomen aluehallintovirastossa oltiin tehty hyviä valmisteluja tiedon hallinnan ja oikeusturva-asioiden käsittelyn seurannan kehittämiseksi.